

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1407>

Volume 6 Issue 6, p. 651-665, June 2013

ÖĞRETMEN ADAYLARINA YÖNELİK KONUŞMA ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI*

*AN INVESTIGATION INTO THE VALIDITY AND RELIABILITY OF SPEAKING
SELF-EFFICACY SCALE FOR PRE-SERVICE TEACHERS*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KATRANCI

Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU

Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Abstract

Speaking, which is a significant phenomenon in the personal and social life, is an acquired and developed skill rather than an inborn talent. At the heart of influential and skillful speaking, that is, effective speaking, lies accurate speaking. It is a fact that those teachers who communicate effectively with students are more successful. At this point, teachers' self-efficacy with regard to speaking is highly significant. Self-efficacy is defined as the individual's beliefs related to their capacity to organize and carry out the activities necessary for showing a specific performance. Considering the significance of self-efficacy related to the speaking skill, the present study aims to develop a scale for determining pre-service teachers' speaking self-efficacy. The data were collected from 527 randomly selected students studying at different departments of Kırıkkale University Faculty of Education. In the development

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

of the measurement instrument, the steps of literature review, item construction, content validity, piloting and calculation of reliability and validity were followed. The collected data underwent statistical analysis by means of SPSS. At the end of the research, a 25-item scale was formed. The factor analysis revealed that the scale had a five-factor structure and its Cronbach's alpha was found to be .92. The analyses revealed that "Self-Efficacy Scale for Speaking Skills" is a valid and reliable measurement instrument. With the data obtained by means of this scale, studies can be carried out in order to improve pre-service teachers' speaking skills.

Key Words: Turkish education, speaking skill, self-efficacy, speaking self-efficacy scale.

Öz

Birey ve toplum hayatı açısından önemli bir olgu olan konuşma, doğuştan getirilen bir yetenek değil; sonradan kazanılan ve geliştirilen bir beceridir. Etkili ve güzel konuşmanın, dolayısıyla etkili iletişimin temelinde doğru konuşma vardır. Öğrencilerle etkili iletişim kuran öğretmenlerin daha başarılı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu noktada öğretmenlerin konuşmaya yönelik öz-yeterlikleri önem kazanmaktadır. Öz-yeterlik, bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize ederek başarılı bir biçimde yapma kapasitesine ilişkin kendine duyduğu inanç şeklinde tanımlanmaktadır. Konuşma becerisine yönelik öz-yeterliğin önemi göz önüne alınarak bu çalışmada öğretmen adaylarının konuşma öz-yeterliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde farklı bölümlerde öğrenim gören ve seçkisiz (random) yolla belirlenen 527 öğrenciden elde edilmiştir. Ölçme aracının geliştirilmesinde literatür tarama, madde oluşturma, içerik geçerliği (uzman görüşüne başvurma), ön deneme ile geçerlik ve güvenilirlik hesaplama aşamaları izlenmiştir. Elde edilen verilerin istatistik hesaplamaları SPSS Paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda 25 maddeden oluşan bir ölçek ortaya çıkarılmıştır. Faktör analizi sonucunda beş faktörlü bir yapı gösteren ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alpha katsayısı .92 olarak tespit edilmiştir. Yapılan analizler, "Konuşma Becerisine Yönelik Öz Yeterlik Ölçeği"nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bu ölçeğin kullanılması ile elde edilen verilere bağlı olarak öğretmen adaylarının konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, konuşma becerisi, öz yeterlik, konuşma öz yeterlik ölçeği.

GİRİŞ

Birey iletişiminin gelişiminde en önemli etmeni, dil oluşturmaktadır. İnsan dili, en gelişmiş bildirişim başka bir ifadeyle iletişim sistemidir. Dilin, en önemli özelliği, bildirişimi sağlamasıdır. Bildirişim, insan yaşamının her alanında vardır; bu da dil vasıtası ile gerçekleşir. Özbay (2003: 6), dilin bu yönünü, *“Dil, kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli fonksiyonlara sahip bir iletişim aracıdır.”* ifadesiyle açıklamaktadır.

İnsanlığın doğuşuyla başlayan iletişim, canlıların varlıklarını sürdürebilmesi için gereklidir. Bütün eylemlerin temelinde ileti iletmek, etkilemek, ikna etmek, yönlendirmek, etkileşim kısacası iletişim vardır. Cüceloğlu'na (1997:12) göre içeriği ne olursa olsun bir sorunu çözmek için insanların düşünce alışverişinde bulunmaları, bir başka ifadeyle iletişim kurmaları gerekir. İnsan yaşamında bu kadar anlamlı olan iletişim, hayatın her alanı için önemlidir. İletişim bir süreçtir; bu süreç, bir bireyin (konuşanın), öteki bireylerin (dinleyenlerin) davranışlarını değiştirmek amacıyla o bireylere (genellikle konuşma yoluyla) birtakım uyarılar göndermesiyle oluşur (Taşer, 2001:111). Bu sürecin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi, dil becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) yeteri düzeyde gelişmesine bağlıdır. İletişim denildiğinde dinleme ve konuşma becerilerinin ön plana çıktığı söylenebilir. Bireyin kendini ifade etmesi bakımından iletişim sürecinde konuşma becerisinin ayrı bir yeri olduğu ifade edilebilir.

Konuşma, fonemlerin toplumun ortak fonetik kabulleri doğrultusunda ana dilinin kodları eşliğinde sürekli yapılandırılması sürecidir (Onan, 2011:153). Başka bir ifadeyle konunun zihinde tasarlandıktan sonra karşımızdakilere sözle iletilmesidir (Sever, 2000: 19). Tanımlardan anlaşılacağı üzere konuşma, bireyin toplumla ilişki kurmasını, topluma kendini ifade edebilmesini sağlayan en etkili araçtır.

Birey ve toplum hayatı açısından önemli bir olgu olan konuşma, doğuştan getirilen bir yetenek değil; sonradan kazanılan ve geliştirilen bir beceridir. Karmaşık bir yapı gösteren konuşma becerisinin etkili olarak kullanılması, konuşmanın özelliklerini ve unsurlarını bilmeyi gerektirir (Temizkan, 2009:93). Konuşmanın unsurları; ses, telaffuz, konuşma dinamiği, kelime hazinesi ve üslup şeklinde sıralanabilir (Taşer, 2001:119).

Etkili ve güzel konuşmanın dolayısıyla etkili iletişimin temelinde doğru konuşma vardır. Doğru konuşma, sesleri ve kelimeleri doğru söyleme, amaca uygun kelime seçme ve kullanma, doğru cümle kurma ve cümlenin öğelerini doğru sıralama becerilerini kapsamaktadır. Güzel konuşma ise konuşmanın geliştirilmiş, kuralları tespit edilmiş ve bu suretle adeta bir sanat hâline getirilmiş şeklindedir. Güzel konuşma, güzel bir şiir, güzel bir resim veya bir müzik eseri gibi insan zekâsı ve zevkinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir (Oğuzkan, 1962). Etkili ve güzel konuşmanın

gerçekleşmesi, bunun bir alışkanlığa dönüşebilmesi, örgün eğitim kurumlarında verilen eğitimin niteliği ve bu eğitimi veren öğretmenlerin konuşma becerisindeki yeterliliği ile yakından ilişkilidir.

Konuşma eğitiminin hedeflenen sonuçlara ulaşabilmesi için öğretmenin telaffuzunun ve diksiyonunun düzgün olması gerekir. Çünkü öğrencilerin konuşmalarındaki hataları düzeltmelerinin en etkili yollarından biri, öğretmenlerinin konuşmasını dinlemeleridir. Bu yüzden genelde öğretmenlerin özelde ise Türkçe öğretmenlerinin fakülte yıllarında düzgün ve etkili konuşma kuralları konusunda iyi bir eğitim almaları gerekmektedir (Uçgun, 2007: 60). Öğretmen adayları üniversite eğitimi almanın güzel konuşma becerisini olumlu yönde etkilediğini ancak üniversitede verilen sözlü anlatım dersinin bu becerinin gelişmesinde yetersiz kaldığını düşünmektedir (Başaran ve Erdem, 2009: 753). Böyle bir durum, ileride öğretmenlik mesleğini yapacak öğretmen adayların konuşma becerisindeki öz yeterlik algılarının azalmasına ve konuşma kaygısı taşımalarına neden olacaktır. Bu bakımdan üniversite yıllarında öğretmen adaylarının konuşma becerisinde yetkin hâle gelmeleri sağlanmalı; konuşma becerisinde öz yeterlik algıları yükseltilmeli ve kendilerine bu beceride güven duymaları sağlanmalıdır.

Öz yeterlik

Öz-yeterlik, 'Sosyal Bilişsel Kuram'da öne çıkan bir kavramdır ve *bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı bir biçimde yapma kapasitesine ilişkin kendine duyduğu inanç* şeklinde tanımlanmaktadır (Bandura, 1986: 391). Kişinin performansı ile ilgili olan öz yeterlik bireyin yapılacak göreve ilişkin üst seviyede bir amaç belirleyip daha etkili stratejiler planlamasını sağlamaktadır (Zimmerman, Bandura ve Martinez-Pons, 1992). Jinks ve Morgan'a (1999: 224) göre öz yeterlilik, belirli bir görevdeki performansa dair kendini güvende hissetme duygusudur.

Helmke (1989), öz yeterlik algısının okul öncesi yıllarda oluşmaya başlayıp zamanla geliştiğini ve bu süreç boyunca öz yeterliğin şekillenmesinde akademik deneyimlerin önemli bir etki taşıdığını söylemektedir. Bireylerin yaşamları boyunca edindikleri deneyimlere dayalı olarak kendi baş etme yeteneklerine ilişkin özel inançlar geliştirdikleri ve sahip oldukları öz yeterlik inançları büyüdükçe davranış değişikliğinin de arttığını ifade edilmektedir (Bandura, 1977). Dolayısıyla bir davranışın başarıyla yapılmasında bireyin sahip olduğu öz yeterlik inancının, yapılan davranışı olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği şeklinde bir yorum yapılabilir. Schunk (1991), inanç ve yeteneklerinden şüphe duyan öğrencilerin, yüksek öz yeterlik inancına sahip olan öğrencilere göre okul öğrenmelerine daha zor uyum sağladığını ve daha düşük başarı sergilediğini belirtmektedir.

Bireyin kendi becerilerine ilişkin öz yeterlik algısının oluşmasında dört etkenin önemli olduğunun altı çizilmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Bireyin bir görevi tamamladıktan sonra yaşamış olduğu başarı ya da başarısızlığın kendisinde yarattığı etki,
2. Bireyle aynı koşulda olan başkalarının verilen etkinlikte başarılı ya da başarısız sonuçlanan deneyimlerinin, bireyin aynı etkinlikte başarılı ya da başarısız olabileceğine ilişkin yargısının oluşmasına etkisi,
3. Bireye başkaları tarafından bir işi başaracağına ya da başaramayacağına ilişkin verilen öğütler,
4. Bireyin içinde bulunduğu psikolojik durum (Bandura, 1997).

Yukarıda sıralanan maddelerin farkında olmak öz yeterlik algısını geliştirir şeklinde bir yorum yapılabilir. İnsanlar ister verimli ister zayıflatıcı olduğunu düşünsün, öz yeterlilik algıları birey hayatının hemen hemen bütün boyutlarını etkiler. Onların kendilerini nasıl daha iyi motive edeceği ve zorluklarla karşılaştıklarında nasıl sebat gösterecekleri, stres ve depresyondan etkilenmeleri ve hayatlarındaki seçimler hep öz yeterlilik algıları ile ilgilidir (Pajares, 2008: 113). Öğretmen adaylarının konuşma becerisinde bu farkındalık düzeyine ulaşabilmeleri onların üniversite ve meslek hayatını olumlu yönde etkileyecektir, denilebilir.

Çalışmanın Amacı

Birey ve toplumların gelişmesinde en önemli faktör eğitimidir. Bu alanda uğraş veren öğretmenler ise öğrencilerin davranışlarını değiştiren ve geliştiren kişiler olarak eğitim sisteminin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bir eğitim sisteminin başarısı, o sistemi uygulayan öğretmenin başarısından ayrı tutulamaz. Öğretmenin kendini ifade etmede problem yaşaması (konuşma becerisindeki yetersizlik) öğrencileriyle arasındaki iletişimin kopmasına neden olabilir. Bu kopmanın engellenmesi için üniversite yıllarından itibaren konuşma becerisine yönelik yeterlik düzeyinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. İlgili literatür tarandığında yapılan çalışmaların genellikle ortaokul öğrencileri üzerine gerçekleştirildiği (Sargın, 2006; Temizyürek, 2007; Temizkan, 2009; Demir, 2010; Sallabaş, 2011; Orhan vd., 2012); öğretmen adaylarının konuşma becerisinin kaygı ve etkili konuşma gibi çeşitli açılardan ele alındığı (Öztürk, 2002; Çintaş Yıldız ve Yavuz, 2012; Sevim, 2012) görülmüştür. İfade edilen çalışmalarda öğretmen adaylarının konuşma öz yeterlik düzeylerini ortaya koyabilecek bir ölçeğin olmadığı tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı öğretmen adaylarının konuşma öz yeterlik inançlarını ortaya koyabilecek bir ölçek geliştirmektir.

YÖNTEM

Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmeyi amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz döneminde Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan 527 öğretmen adaydır. Çalışma grubundaki öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüme ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Bölüm	Cinsiyet	f	%	Toplam
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	Erkek	74	14.04	23.14
	Kadın	48	9.10	
Bilgisayar Öğretmenliği	Erkek	25	4.75	10.45
	Kadın	30	5.70	
Fen Bilgisi Öğretmenliği	Erkek	17	3.22	14.61
	Kadın	60	11.39	
Sınıf Öğretmenliği	Erkek	37	7.02	18.02
	Kadın	58	11	
Türkçe Öğretmenliği	Erkek	70	13.29	33.78
	Kadın	108	20.49	
Toplam		527	100	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %23.14’ü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, %10.45’i Bilgisayar Öğretmenliği, %14.61’i Fen Bilgisi Öğretmenliği, %18.02’si Sınıf Öğretmenliği ve %33.78’i ise Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmektedirler. Ayrıca Tablo 1’e göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık %42’si erkek, %52’si ise kadın’dır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında, öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterlik düzeylerini belirlemeyi amaçlayan ölçeğin geliştirilmesi için alanyazında yer alan aşamalar dikkate alınmış (Şeker ve Gençdoğan, 2006; Büyüköztürk ve diğ., 2012); ölçek geliştirme sürecinde aşağıda belirtilen adımlar izlenmiştir.

1. *Madde Havuzu Oluşturulması:* Bu aşamada alanyazın taraması yapılarak konuşma becerisine yönelik öz yeterlik alanları belirlenmiştir. Elde edilen bilgilerden yararlanılarak 46 maddeden oluşan taslak bir ölçme aracı hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçme aracı “Hiçbir Zaman, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her Zaman” şeklinde beşli Likert tipi kullanılarak derecelendirilmiştir.

2. *Kapsam Geçerliliğinin Belirlenmesi:* Kapsam geçerliliği, ölçülmek istenen özellikler için kullanılan maddelerin nicelik ve nitelik olarak yeterliliği anlamına gelmektedir. Kapsam geçerliliğinin belirlenmesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri de uzman görüşlerine başvurmaktır (Büyüköztürk, 2007). Bu çerçevede, hazırlanan taslak ölçme aracının öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterliklerini ölçme noktasında geçerliliğini belirlemek için alan uzmanı üç öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır. Alan uzmanlarından taslak ölçme aracında yer alan

ifadeleri; araştırma amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda dokuz madde (örneğin; “Konuşmamı uygun sürede bitirebilirim.”, “Konuşma sonrasında metne yönelik açıklama ve özetleme yapabilirim.” vb.) ölçme aracından çıkarılmış ve bazı maddelerde (örneğin; “İstanbul Türkçesiyle konuşabilirim.” yerine “Standart Türkçeye konuşabilirim.” gibi) düzenleme yapılmıştır.

3. *Ölçme Aracının Uygulanması*: Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda son şekli verilen 37 maddelik taslak ölçme aracı, araştırmaya katılmak için gönüllü olan öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Ölçe aracı uygulanmadan önce öğretmen adaylarına hem araştırmanın amacı hem de uygulama aşamasında dikkat edilmesi gerekenler hakkında bilgi verilmiştir. Ölçme aracının ön uygulaması her bir grup için yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

4. *Yapı Geçerliliğinin Belirlenmesi*: KMO değeri 0.956 ve Barlett testi sonucu $p=0.000$ bulunarak faktör analizine uygunluğu görülen ölçme aracının yapı geçerliliğini belirleyebilmek için öğretmen adaylarından elde edilen veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi araştırmacılarca belirlenen maddeler arasından aynı yapıyı ya da niteliği ölçen maddelerin belirlenerek gruplandırılması ve az sayıdaki bu anlamlı üst yapılarla ölçmenin açıklanmasını amaçlayan bir analiz tekniğidir (Büyüköztürk, 2007). Bu süreçte, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi sonuçları, maddelerin ortak faktör varyans değerleri, özdeğer çizgi grafiği, temel bileşenler analizi sonuçlarından yararlanılmıştır. Faktör analizinde “varimax” döndürme tekniği kullanılmıştır. Tüm analizler SPSS 18 paket programı aracılığıyla yapılmıştır.

5. *Güvenilirliğin Belirlenmesi*: Veri toplama aracının güvenilirliği madde-toplam test puanı korelasyonu, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ve test tekrar test tekniği ile analiz edilmiştir. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı değeri, ölçeğin test puanları arasındaki iç tutarlılığının bir ölçüsüdür ve 0.70 ve üzeri değerler ölçeğin güvenilirliği için yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Şencan, 2005). Madde-toplam test puanı korelasyonu ise madde puanı ile test maddeleri toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamada kullanılır. Madde-toplam test puanı korelasyonunun yüksek ve pozitif çıkması ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007). Test-tekrar test analizi ise, ölçme aracının ölçmek istediği özelliği farklı zamanlarda tutarlı bir şekilde ölçüp ölçmediğinin ölçüsünü vermektedir. İki ölçüm arasındaki korelasyonun yüksek çıkması hem ölçekten elde edilen puanların kararlılığını hem de iki uygulama arasında geçen zamanın ölçülen nitelik üzerinde fazla etkili olmadığını gösterir (Kan, 2009).

6. *Veri Toplama Aracına Son Şeklinin Verilmesi*: Yukarıda elde edilen veriler ışığında veri toplama aracında bulunan bazı maddeler çıkarılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde izlenen analizlere yer verilmiştir.

Faktör Analizi

Örneklem grubundan elde edilen verilerin faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığı KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile açıklanabilir (Büyüköztürk, 2007). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapabilmek için yeterli olup olmadığını göstermektedir. Bu değer 0.50'nin altına düşmemesi, hatta 0.70'den büyük olması gerekmektedir. Bartlett testi ve onun anlamlı olması ise değişkenlerin faktör analizi yapmak için yeterli düzeyde yüksek bir korelasyon gösterdiği anlamına gelmektedir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Yapılan analiz sonucunda elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. DYTÖ KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO		
		.956
Küresel Bartlett Testi		
	Ki-Kare	8747.386
	Sd	666
	P	.000

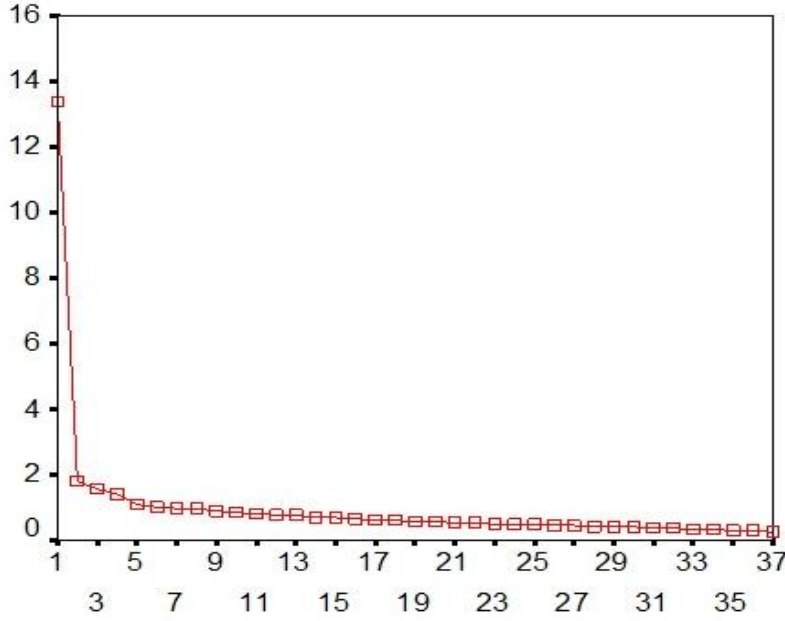
Tablo 2'ye göre KMO değerinin 0.956 olduğu görülmektedir. Bu değere göre faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu belirlenmiştir. Bartlett testi ise $p=0.000$ şeklinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre korelasyon matrisi için faktör analizi yapmanın uygun olduğu söylenebilir.

Ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu belirleyebilmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, araştırmacının ölçme aracının ölçtüğü faktörlerin sayısı hakkında bir bilgisinin olmadığı, belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçme aracıyla ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi edinmeye çalıştığı inceleme türüne denir (Tavşancıl, 2006). Yapılan ilk analiz sonucunda özdeğeri 1 ve üzerinde olan beş faktör olduğu belirlenmiştir. Yapılan ilk analize ilişkin bulgular Tablo 3'tedir.

Tablo 3. KBYÖYÖ'nin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Özdeğer	Varyans Açıklama Yüzdesi (Toplam)	Varyans Açıklama Yüzdesi (Birikimli)
1	13.376	36.151	36.151
2	1.783	4.819	40.970
3	1.536	4.151	45.120
4	1.389	3.753	48.873
5	1.086	2.934	51.807

Tablo 3'e bakıldığında taslak ölçekte özdeğeri 1 ve üzerinde olan beş faktör olduğu görülmektedir. Bu beş faktörün varyansa yaptığı toplam katkı ise % 51.807'dir. Ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu belirlemek için screeplot çizgi grafiği de incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen scree plot çizgi grafiği Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Scree Plot Grafiği

Şekil 1'de verilen screeplot çizgi grafiği incelendiğinde beşinci faktörden sonra grafiğin yatay bir seyir aldığı, keskin bir düşüş olmadığı görülmektedir. Bu aşamadan sonra ölçeğe varimax döndürme tekniği uygulanarak analize devam edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda faktör yük değeri 0.40'ın altında olan ve birden fazla faktöre girerek (binişiklik yaratarak) aralarındaki faktör yükü değeri farkı %10 ve daha az olan 12 madde ölçekten atılmıştır. Kalan 25 maddenin beş faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Tablo 4'te beş faktörden oluşan Konuşma Becerisine Yönelik Öz Yeterlik Ölçeği'nin varyans açıklama yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 4. KBYÖYÖ Faktör Varyans Açıklama Yüzdeleri

Faktör	Özdeğer	Varyans Açıklama Yüzdesi (Toplam)	Varyans Açıklama Yüzdesi (Birikimli)
1	9.905	35.374	35.374
2	1.563	5.583	40.957
3	1.403	5.010	45.967
4	1.327	4.783	50.705
5	1.015	3.623	54.329

Tablo 4'te görüldüğü gibi birinci faktörün varyans açıklama yüzdesi 35.374, ikinci faktörün varyans açıklama yüzdesi 5.583, üçüncü faktörün varyans açıklama yüzdesi 5.010, dördüncü faktörün varyans açıklama yüzdesi ise 4.783 ve beşinci faktörün varyans açıklama yüzdesi ise 3.623'tür. Beş faktör yardımıyla açıklanan toplam varyans ise 54.329 olarak belirlenmiştir. Çok faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olması yeterlidir (Büyüköztürk, 2007). Bu açıklamaya göre ölçeğin açıkladığı varyans oranının yeterlidir, denilebilir. KBYÖYÖ'nin döndürülmüş temel bileşenler analizi (varimax) sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. KBYÖYÖ Döndürülmüş Bileşen Matrisi

Madde No	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4	Faktör-5
28	.774				
35	.757				
27	.731				
36	.681				
26	.569				
30	.554				
32	.484				
6		.651			
4		.651			
2		.609			
24		.567			
3		.563			
7		.563			
10			.700		
31			.576		
9			.540		
5			.548		
13			.460		
12				.768	
17				.729	
16				.704	
15				.670	
2					.709
20					.572
23					.546

Tablo 5 incelendiğinde birinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükü değerleri 0.77 ile 0.48 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükü değerleri 0.65 ile 0.56 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin faktör yükü değerleri 0.70 ile 0.46 arasında, dördüncü faktörde yer alan maddelerin faktör yükü değerleri 0.77 ile 0.67 arasında ve beşinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükü değerleri ise 0.71 ile 0.55 arasında değişmektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda birinci faktörde 7, ikinci faktörde 6, üçüncü faktörde 5, dördüncü faktörde 4 ve beşinci faktörde ise 3 madde olduğu belirlenmiştir. Bu aşamada ölçeğin alt boyutları için isimlendirme çalışması yapılmış ve birinci faktör için “Topluluk Önünde Konuşma” (Madde 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25), ikinci faktör için “Etkili Konuşma” (Madde 1, 9, 10, 11, 12, 22), üçüncü faktör için “Konuşma Kurallarını Uygulama” (Madde 2, 3, 4, 5, 8), dördüncü faktör için “Konuşma İçeriğini Düzenleme” (Madde 6, 7, 13, 14) ve beşinci faktör için “Konuşmasını Değerlendirme” (Madde 15, 16, 17) isimlerinin uygun olacağına karar verilmiştir. Geliştirilen ölçek çalışma sonunda ek olarak sunulmuştur.

Ölçeğin güvenilirlik analizi Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanarak yapılmıştır. KBYÖÖ'nin alt boyutlarına ve ölçeğin tümüne yönelik hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. KBYÖYÖ İç Tutarlık Katsayıları

Faktör	Madde Sayısı	İç tutarlık Katsayısı
Topluluk Önünde Konuşma	7	0.85
Etkili Konuşma	6	0.80
Konuşma Kurallarını Uygulama	5	0.78
Konuşma İçeriğini Düzenleme	4	0.70
Konuşmasını Değerlendirme	3	0.71
Ölçek Toplamı	25	0.92

Tablo 6'da KBYÖYÖ Cronbach Alpha iç tutarlık katsayılarının her bir faktör için aldığı değer görülmektedir. Ölçeğin toplam güvenilirlik katsayısı ise 0.92'dir. Elde edilen değerlere göre ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Ölçme aracının güvenilirliğinin belirlenmesi için test-tekrar test analizi kullanılarak iki ölçüm arasındaki korelasyon da incelenmiştir. Bunun için veri toplama aracı, araştırmaya katılan öğretmen adaylarından seçkisiz yolla belirlenen 221 katılımcıya ilk uygulamadan sekiz hafta sonra tekrar uygulanmıştır. Kline (1993)'a göre test tekrar uygulamalarında ikinci uygulama için örneklem hacmi en az 100 olmalıdır (Akt.: Şencan, 2005). Bu açıklamaya göre tekrar test uygulaması için seçkisiz yolla belirlenen örneklem büyüklüğü yeterli görülmektedir. İki uygulama arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı ölçeğin tamamı için .88, “Topluluk Önünde Konuşma” alt boyutu için .83, “Etkili Konuşma” alt boyutu için .77, “Konuşma Kurallarını Uygulama”, alt boyutu için .84, “Konuşma İçeriğini Düzenleme” alt boyutu için .79, ve “Konuşmasını Değerlendirme” alt boyutu için de .76 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre iki uygulama arasındaki korelasyonun yüksek olması, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Öğretmen adaylarının konuşma öz yeterliklerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmeyi amaçlayan bu araştırmanın sonucunda geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış 25 maddelik bir konuşma öz yeterlik ölçeği ortaya konmuştur. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.92'dir. Bu oran, ölçeğin üniversite düzeyindeki öğrenciler için kullanımının uygunluğunu ortaya koymak için yeterli görülmektedir. Ölçeğin beş alt boyutu için de iç tutarlılık katsayıları, 0.71 ilâ 0.85 arasında olduğundan ölçek oldukça güvenilir, demek mümkündür. Ayrıca ölçme aracının güvenilirliğinin belirlenmesi için test-tekrar test analizi kullanılarak iki ölçüm arasındaki korelasyon da incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar, ölçeğin güvenilirliğini destekler niteliktedir.

Birinci faktördeki maddeler, öğretmen adayının dinleyici kitlesi karşısında konuşmasıyla ilgilidir ve ölçeğin "*topluluk önünde konuşma*" boyutunu temsil etmektedir. İkinci faktör altında yer alan maddeler, konuşmanın etkililik niteliğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda bu faktör "*etkili konuşma*" olarak adlandırılmaktadır. Üçüncü faktör konuşma öncesi, sırası ve sonrasında dikkat edilmesi gereken unsurları ortaya koymaktadır. Bu bakımdan faktör, ölçeğin "*konuşma kurallarını uygulama*" boyutunu ifade etmektedir. Dördüncü faktör konuşmanın içeriğiyle ilgili olduğundan "*konuşma içeriğini düzenleme*" şeklinde nitelenmektedir. Beşinci faktör ise değerlendirmeye ilişkin maddeleri içermekte ve ölçeğin "*konuşmasını değerlendirme*" boyutunu oluşturmaktadır.

Bu ölçeğin, öğretmen adaylarına uygulamasıyla elde edilecek bulgular, öz yeterlik düzeyi ile konuşma becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak ve öğretmen adaylarının konuşma becerilerine yönelik olan öz yeterlik inançlarının ne tür değişkenlere bağlı olduğunu belirlemek için kullanılabilir. Bu ölçeğin kullanılması ile elde edilen verilere bağlı olarak öğretmen adaylarının konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- BANDURA, A. (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- BANDURA, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- BANDURA, A. (1997). *Self efficacy encyclopedia of human*. In Ramachaudran (Ed.). Newyork: Academic Press.
- BAŞARAN, M ve ERDEM, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (3), 743-754.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2007), *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- CÜCELOĞLU, D. (1997). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇINTAŞ Y. D. ve YAVUZ, M. (2012). Etkili konuşma ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 7 (2), 319-334.
- DEMİR, T. (2010). Konuşma eğitiminde benmerkezci konuşmaya yönelik bir deneme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 415-430.
- HELMKE, A. (1989). Mediating processes between children's self-concept of ability and mathematical achievement: A longitudinal study. In H. Mandel, E. DeCorte, N. Bennett and H. F. Friedrich (Eds.), *Learning and Instruction*. Oxford: PergomonPress.
- JİNKES, J. and MORGAN, V. (1999). Children's perceived academic self-efficacy: An inventory scale. *The Clearing House*, 72 (4), 224-230.
- KAN, A. (2009). *Ölçme aracında bulunması gereken nitelikler*. (3. Baskı). (Ed. H. Atılgan) Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (23-80). Ankara: Anı Yayıncılık.
- LEECH, N. L., BARRETT, K. C., and MORGAN, G. A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation*. (2nd Edition). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- OĞUZKAN, F. (1962). Güzel konuşma. *İlköğretim*. 27 (501).
- ONAN, B. (2011). *Anlama sürecinde Türkçenin yapısal işlevleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- ORHAN, S., KIRBAŞ, A., TOPAL, Y. (2012). Görsellerle desteklenmiş altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesine etkisi. *Turkish Studies*, 7 (3), 1893-1909.
- ÖZBAY, M. (2003). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- ÖZTÜRK, S. Ç. (2002). Üniversite öğrencilerinin sözel anlatım becerileri. *Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (3), 231 - 250.
- PAJARES, F. (2008). *Motivational Role of Self-Efficacy Beliefs in Self Regulated Learning*. Motivation and Self Regulated Learning, Theory, Research And Applications (Ed. Dale H. Schunk, Barry J. Zimmerman), 111-140. USA: Taylor and Francis Group, LLC.
- SALLABAŞ, M. E. (2011). *Aktif öğrenme yönteminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin konuşma becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sargın, M. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma becerilerinin değerlendirilmesi (Muğla ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- SEVER, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SEVİM, O. (2012). Öğretmen adaylarına yönelik konuşma kaygısı ölçeği: Bir geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Studies*. 7 (2), 927-937.
- SHUNK, D. H. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychologist*, 26, 207-231.
- ŞEKER, H. ve GENÇDOĞAN, B. (2006). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ŞENCAN, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.
- TAŞER, E. K. (2001). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Papirüs Yayınevi.
- TAVŞANCIL, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- TEMİZKAN, M. (2009). Akran değerlendirmenin konuşma becerisinin geliştirilmesi üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 90-112.
- TEMİZYÜREK, F. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki konuşma becerisinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 113-131.
- UÇGUN, D. (2007). Konuşma eğitimini etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 59-67.
- ZİMMERMAN, B. J., BANDURA, A. and MARTÍNEZ-PONS, M. (1992). Self-motivation for academic attainment: The role of self-efficacy beliefs and personal goal setting. *American Educational Research Journal*, 29. 663-676.

Ek-1. Öğretmen Adayları İçin Konuşma Öz-yeterlik Ölçeği

Nu.	İfadeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
1	Sözün ezgisine uygun konuşabilirim.					
2	Konuşurken dinleyicilerle göz teması kurabilirim.					
3	Dinleyicilerin işiteceği bir ses tonuyla konuşabilirim.					
4	Konuşurken uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapabilirim.					
5	Seçtiğim konuşma türünün özelliklerine uygun konuşabilirim.					
6	Konuşmama çekicilik katmak için deneyimlerimi ve önceki bilgilerimi kullanabilirim.					
7	Konuşma amacıma uygun konuşma yöntem ve tekniğini kullanabilirim.					
8	Konuşmamı uygun jest ve mimiklerle destekleyebilirim.					
9	Konuşurken uygun hitap cümleleri kullanabilirim.					
10	Standart Türkçe ile konuşabilirim.					
11	Nezaket kurallarına uygun konuşabilirim.					
12	Akıcı bir konuşma yapabilirim.					
13	Konuşmamın ana fikrine dikkat çekmek için yardımcı fikirlerden yararlanabilirim.					
14	Konuşmamda konuya uygun deyim ve atasözlerini kullanabilirim.					
15	Konuşmama yönelik sorulan sorulara cevap verebilirim.					
16	Konuşmamı özetleyebilirim.					
17	Konuşmamla ilgili değerlendirmeler yapabilirim.					
18	Derste hocamın yönlendirmeleri olmaksızın konuşabilirim.					
19	Konuşarak kendini ifade etme becerisi bakımından sınıfın en iyilerinden olduğumu düşünüyorum.					
20	İyi bir konuşmacı olduğumu düşünüyorum.					
21	Dinleyicilerin önünde kelimeler ya da cümlelerimin arasında (ıııı/ eeeee) gibi sesleri kullanmadan konuşabilirim.					
22	Konuşmamda kelime ve kelime gruplarını uygun yerde kullanabilirim.					
23	Konuya hâkimiyetimi karşımdakilere davranışlarımla gösterebilirim.					
24	Topluluk önünde rahatça konuşabilirim.					
25	Hazırlıklı bir konuşma yaparken notlarıma bakmadan konuşabilirim.					